

De Wissel

Mededelingenblad van de vereniging
voor natuur- en milieueducatie

Maart 2013

Eijsden

Jaargang 20 nr. 1

beleef de natuur!

INHOUD

Inhoud	2
Van De Redactie	3
Van Het Bestuur	4
Algemene Ledenvergadering op dinsdag 19 maart 2013	4
Busexcursie op zondag 7 april	5
Lezingen.	5
Activiteiten.	5
Nieuw logo, nieuwe naam	6
Sterwandeling	7
Digitalisering (herinnering)	8
Wat is geweest	8
Florawerkgroep 2013	8
Viskes vange (4)	9
De Baars ("Baoës" of "Baoërs")	9
De Pos ("Jüdsje")	10
Bijzondere Waarnemingen	11
De Woelratten	15
December	15
Januari	15
Februari	15
Leden	15
Agenda 2013	16
Lezingen	16
Het "Wandelschema" & "Korte Tour"	16
"De Woelratten" 2013	16
Programmaoverzicht 2013 Vogelwerkgroep	16
Werkgroep Bloeiende Bermen	18
Bijzondere Waarnemingen vervolg van pagina: 11	18
Winter 2013: Kramsvogels op het Veldje	21
Bijzondere waarnemingen/ervaringen gezocht!	25
Onbekend maakt onbemind: vleermuizen (deel 2)	25
De mens: vijand en vriend	25
De Basse-Meuse (26)	27
De Bonne Ville Thuin	27
De Bonne Ville Tongeren	28
Natuurgebieden in onze omgeving: Eijsder Beemden (1)	29
Geschiedenis	29
Flora	30
Het Bestuur	32

walpot (drukkerij

VAN DE REDACTIE

Nummer 1 van jaargang 20. Iets om even stil bij te staan?

- Nummer 4 van jaargang 5 (1998) heette nog “Mededelingenblad van IVN Eijsden”.
- Datzelfde nummer 5-4 is ook het eerste nummer dat uw huidige redacteur in elkaar gesleuteld heeft. Toen nog onder eindredactie van Jan Gielen.
- Nummer 1 van jaargang 6 (1999) was de officiële eerste “**De Wissel**” en begon al de tekenen van een nieuwe opmaak (de huidige) te vertonen. Nummer 2 van dat jaar was de eerste met het huidige voorblad en de “sporenstrook” langs de bovenkant. Uit jaargang 6 nr.1:

Voor de naam was een wedstrijd uitgeschreven. De winnende inzending was van Jean Creuwels. De redactie (toen Jan Gielen) had uiteindelijk de keuze uit zes ingezonden namen:

✦ Uitzichtoren,	✦ Vooruit-ziende-blik,
✦ de Wissel,	✦ de Stiegel,
✦ 't Kloosterklokske,	✦ Tussen Beemd en Bos.

Bij al deze namen was uiteraard ook een motivatie. Echter de naam “de Wissel” sprak ons het meest aan. De “dikke Van Dale” omschrijft wissel als: “vast paadje waarlangs wild van zijn leger naar zijn wei- of drinkplaats gaat”. En ‘Koenen’ omschrijft het eenvoudig als: “pad waarlangs het wild gaat”. Wij natuurmensen weten, dat het een “verbindingsweg” is tussen plaatsen, die regelmatig door in het wild levende dieren, meestal van eenzelfde soort, maar ook vaak door anderen, gebruikt worden. Ons mededelingenblad willen wij ook graag als een “verbindingsweg” zien tussen onze verschillende werkgroepen, het bestuur en onze leden, die geen deel uitmaken van een van de werkgroepen. Het blad is er voor ons allemaal. Dus als een van ons iets wil laten weten aan al onze leden, dan is “de Wissel” daarvoor het aangewezen middel.

En dat is nog steeds Doelstelling en Uitgangspunt van ons blad!

- Vanaf jaargang 6 nr.3 is uw huidige redacteur eindverantwoordelijk voor de Wissel.
- In de loop van vorig jaar (jaargang 19) is het IVN logo gewijzigd.
- In december 2004 werd de Wissel voor het eerst elektronisch beschikbaar gesteld via internet.
- Dat bood ook de mogelijkheid om in kleur te werken en in december 2009 (jaargang 16-4) verscheen de eerste Wissel in kleur op het web.
- En vanaf 2011 (jaargang 18-3) wordt de Wissel ook per e-mail in kleur verstuurd aan leden en abonnees. Wist u dat er ook in Haren (Groningen) mensen zijn die de Eijsdense Wissel lezen?

In feite betekent bovenstaand, dat de redactie iedere 3 maanden 4 Wissels produceert:

1. Het basisdocument wordt m.b.v. een wordprocessor samengesteld uit de ingezonden kopij en in kleur aangemaakt.
2. Uit 1 wordt een pdf document gegenereerd, in kleur, voor verspreiding per e-mail en publicatie op internet.
3. Ook wordt uit 1 een zwart-wit versie gemaakt.
4. Uit 3 wordt weer een pdf gegenereerd. Dit document wordt naar de drukker gestuurd voor de normale papieren exemplaren.

Een ander nieuwtje is dat IVN Eijsden eindelijk zijn voornemen heeft waargemaakt en zich heeft aangesloten bij de landelijke IVN-website: ivn.nl//afdeling/eijsden.

Daar treft u voortaan nieuwtjes en activiteiten van IVN Eijsden aan. Informatie over werkgroepen en een aantal publicaties van IVN Eijsden. Ook de Wissel zal daar ter beschikking gesteld worden.

Het grootste voordeel is dat we door de aansluiting bij de IVN website een veel grotere (landelijke) "zichtbaarheid" gekregen hebben. Ik kan alle leden (met internettoegang) aanraden om daar regelmatig te kijken. Met name de IVN activiteiten worden actueler gehouden, dan we in een kwartaalblad kunnen.

Ik weet niet of het komt doordat we aan jaargang 20 begonnen zijn, maar het aanbod van kopij was dit keer bijzonder groot. U treft in dit nummer extra pagina's en dan nog hebben we artikelen moeten opsplitsen. U treft onze vaste rubrieken aan: waarnemingen, agenda. De vaste feuilletons: Basse Meuse, Viskes vangen. En deel 2 van het stuk over vleermuizen en deel 1 van een uiteenzetting van Olaf Op den Kamp over de Eijsder Beemden.

Veel leesplezier!

PDB

VAN HET BESTUUR

Algemene Ledenvergadering op dinsdag 19 maart 2013

Het bestuur nodigt alle leden uit voor de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering (ALV).

De ALV zal gehouden worden op dinsdag 19 maart 's avonds om 20.00 uur in De Dassenburcht. Het lokaal is geopend vanaf 19.30 uur en de diverse jaarstukken liggen ter inzage.

Agenda:

1. Opening en Mededelingen
Maarten van der Sande, vicevoorzitter. Tevens punten 5, 6 en 7
2. Verslag ALV dd. 3 april 2012, Jacques Piters, secretaris
3. Jaarverslag van het bestuur over 2012, Jacques Piters, secretaris
4. Financieel deel, Jean Creuwels, penningmeester.
 - a. Jaarverslag over 2012
 - b. Goedkeuring begroting 2013
5. Financiële controle:
 - a. Verslag kascontrolecommissie (Mevr. Van Santen en Dhr. M. Creuwels)
 - b. Verkiezing nieuw lid commissie, Mevr. Van Santen aftredend
6. Bestuursverkiezing
Er is nog steeds een vacature voor de voorzittersfunctie. Kandidaten kunnen zich melden bij het bestuur
7. Rondvraag en sluiting zakelijk deel van de bijeenkomst

Na afloop is er een presentatie over het Steenuilproject door de Vogelwerkgroep.

Het Bestuur

Busexcursie op zondag 7 april

Samen met IVN Maastricht gaan wij na de Eifel. Keuze uit 15 km of 10 km. Van Eicherscheid, via de Drosselbach, het Rurdal door het Kluckbachtal via Höfen en door het Perlenbachtal naar Monschau.

Kosten voor IVN leden €14, niet-leden €17. Te voldoen in de bus. Opstappen om stipt 08.50 uur aan de Akersteenweg in Heer. Terug om ca. 18.00 uur.

Vooropgave verplicht! Bij Herman Heemskerk (tel. 361 35 65 of via e-mail: herman.heemskerk@home.nl) of Jean Creuwels (tel. 043-361 61 95).

Lezingen.

Het is niet gelukt om voor dit voorjaar sprekers te vinden. Er wordt al vlot 75 tot 100 euro gevraagd voor een presentatie en dat kunnen wij ons niet veroorloven.

De aangekondigde presentatie door Olaf Op den Kamp op dinsdag 23 april gaat **wel** door. "De Roer van bron tot monding" is een aanrader!

Activiteiten.

Zoals bekend zal ons IVN actief mee gaan werken aan het natuurbeheer op het Landgoed De Waardhoff in Mesch. Op zaterdag 16 maart zijn vanaf 09.00 uur vele helpende handen gewenst om bomen te planten en enkele andere werkzaamheden. Plaats: Toegangspoort tegenover huisnr. Heiweg 3. Op donderdag 14 maart zullen de plantgaten gemaakt worden.

Wilt u mee doen dan graag, i.v.m. de catering en nadere details, een bericht aan Maarten van de Sande (409 48 61) of Jean Creuwels (361 61 95).

Nieuw logo, nieuwe naam

U hebt het vast al gemerkt: IVN heeft een nieuw logo. Hiernaast kunt u het zien, maar IVN hanteert nu ook een nieuwe naam.

IVN is in 1960 voortgekomen uit de Bond van Natuurbeschermingswachten. De letters IVN stonden van oorsprong voor Instituut voor Natuurbeschermingseducatie. De letters IVN werden gehandhaafd maar de naam veranderde in 1991 in: IVN Vereniging voor Natuur- en Milieueducatie. In 2012 is overgestapt op het bovenstaande: IVN, Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid. Het woord Instituut is weer terug, natuureducatie is gebleven, maar nieuw is duurzaamheid. Op de Floriade die in Venlo gehouden werd draaide alles rond de thema's Duurzaamheid en Cradle to Cradle. Ook IVN was vertegenwoordigd op deze Wereldtuinbouwtentoonstelling. Het is dan ook geen wonder dat IVN tijdens die Floriade het nieuwe logo heeft gepresenteerd. Milieu is een onderdeel van duurzaamheid, maar duurzaamheid is breder. Duurzaamheid wordt vandaag de dag veel en vaak gebruikt. Terecht en onterecht. Maar wat is duurzaamheid nu precies? Duurzaamheid is een breed begrip. Het gaat over de invloed van ons handelen (van onze productie en consumptie) in onze omgeving (hier), op dit moment (nu), maar ook over de invloed van ons handelen elders (buiten onze omgeving en elders op de wereld) en later (komende generaties). Wij zijn verantwoordelijk voor de gevolgen van ons handelen, hier en nu, elders en later.

Landelijk en plaatselijk werkt IVN aan een duurzame samenleving. Ons idee is dat betrokkenheid bij de natuur, duurzaam handelen stimuleert. Daarom laten wij jong en oud de natuur dichtbij beleven. We verbinden hen met groene initiatieven rond natuur en maatschappelijke thema's zoals voeding, gezondheid en energie. Dit doen we met zo'n twintigduizend betrokken leden en een enorm netwerk van groene professionals. Dat maakt IVN een unieke partner in duurzaamheid en verantwoord ondernemen.

IVN is een landelijke organisatie die mensen lokaal bij natuur betreft. Op scholen, in Nationale Parken en in hun eigen buurt. Binnen de 170 afdelingen (zie <http://ivn.nl/>) van IVN zijn zo'n twintigduizend ervaren vrijwilligers actief. Jaarlijks organiseren zij met veel passie talloze excursies, cursussen, wandelingen, tentoonstellingen en opleidingen. Door deze laagdrempelige en educatieve activiteiten maakt een groot aantal mensen kennis met de natuur. De beroepskrachten van IVN ondersteunen de vrijwilligers bij hun activiteiten, en initiëren landelijke en regionale campagnes zoals Scholen voor Duurzaamheid, Scharrelkids en Groen Dichterbij. Zo'n 130 professionals werken

vanuit de provinciale vestigingen en een landelijk kantoor in Amsterdam.

Laten we nog even terug komen op het begrip duurzaamheid.

Alle producten die wij als consumenten kopen, die wij gebruiken, vinden hun oorsprong in de natuur. Wij betalen geld voor een product maar bij elk product kunnen we een onzichtbare rugzak denken waarin alle natuur zit die nodig is geweest om dat product te produceren. Deze rugzak kunnen we ecologische rugzak noemen. Een voorbeeld: een blikje frisdrank of bier is gemaakt uit ijzererts en aluminium. Het weegt bijna niets maar heeft een ecologische rugzak van 1,2 kg. Een drinkblikje gemaakt van alleen aluminium heeft zelfs een ecologische rugzak van 2,4 kg. Om 1 T-shirt te maken is 2.700 liter water nodig. Voor een auto is 150.000-400.000 liter water nodig, 15.500 liter water voor een kilo rundvlees, 5.000 liter water voor een kilo kaas, 2.400 liter water voor een broodje hamburger, 1.500 liter water voor een kilo suiker, 860 liter water voor een kilo bananen en 140 liter water voor een kop koffie. En dan gaat het alleen nog maar over water.

Duurzaamheid is het toverwoord om onze aarde te behouden. Hoe kunnen wij daaraan een bijdrage leveren? Ga eens vaker fietsen of reis met openbaar vervoer, zet de verwarming wat lager, sluit de overgordijnen. Was met een volle wasmachine. Koop ook eens tweedehands. Let op logo's: Fairtrade, EKO, FSC-hout, Max Havelaar. Kies fruit en groenten van het seizoen; uit eigen omgeving en niet uit verre landen.

Als IVN kunnen we het goede voorbeeld geven en de boodschap voor duurzaamheid uitdragen. Doet u mee?

Els Derks-van der Wiel
IVN-Natuurgids IVN-Ulestraten en IVN-Meerssen

Sterwandeling

Sinds enkele jaren wordt in de regio Maastricht en Mergelland in de maand september een sterwandeling georganiseerd. Tal van afdelingen organiseren op deze dag een wandeling, die naar een centraal punt voert, waar afdelingen en leden elkaar ontmoeten. Waar belangstellenden een beeld krijgen van wat het IVN in onze regio te bieden heeft.

Dit jaar wil IVN Valkenburg aan de Geul graag als gastheer fungeren voor deze sterwandeling. Plaats van handeling is kasteeltuin Oud-Valkenburg bij kasteel Schaloen (aan de voet van de Schaelsberg).

Als datum is gekozen voor zondag 15 september. Tijdens deze dag zal de tuin gratis geopend zijn. We hopen dat ook uw afdeling zal deelnemen aan deze sterwandeling en een excursie of wandeling wil organiseren naar de kasteeltuin toe.

IVN Valkenburg aan de Geul
Léon Willems

Digitalisering (herinnering)

Indien u uw e-mail adres doorgeeft aan de secretaris kunnen we u ook tussendoor van activiteiten op de hoogte brengen. Ook De Wissel krijgt u dan, in kleur, via email binnen.

Daarom de oproep om indien je voorzien bent van een e-mailadres dit aan onze secretaris Jacques Piters door te geven. Het adres is

jacques_piters@hotmail.com (let op _ streepje tussen jacques en piters!)

Het bestuur

WAT IS GEWEEST

Florawerkgroep 2013

Vrijdag 25 jan. hebben we eerst de foto's van Annemie en Jan van de afgelopen jaren bekeken. Niet alleen van de planten, maar zeker ook van allerlei insecten en andere opvallende beesten hebben we genoten. Niet alles hebben we op naam kunnen brengen.

Daarna zijn we de inventarisaties van het afgelopen seizoen in de Waardhoff gaan vergelijken met wat er ingezaaid was. Het aantal planten varieerde tus-

sen 10 en 33 soorten per perceel en in totaal ca. 100 soorten, maar veel was ook nog niet herkenbaar opgekomen, zeker ook de grassen nog niet. Dus komend seizoen kijken wat we nog meer kunnen ontdekken. Het was in ieder geval een kleurrijk geheel tussen het dominante Melganzevoet.

Vooraf ook oude landbouwgewassen kenden we niet zo goed, zoals Bladramanas en Wilde Radijs. Ook konden we al die veel op elkaar lijkende planten niet goed onderscheiden zoals Hondspeterselie, Anijszaad, Dille, Karwij, Venkel, Pastinaak, enz., want het bloeide nog niet en alleen aan het net opkomend blad is het moeilijk determineren. Dus komend seizoen gaan we die proberen uit elkaar te houden.

Ook zagen we dat het bijenzaad toch op een andere plek was ingezaaid en dat sommige opvallende planten er nog niet opgekomen zijn.

Kortom nog veel inventarisatiewerk, maar wel iedere keer genieten in zo'n mooi terrein.

We hebben een voorlopig programma gemaakt, waarbij iedereen welkom is. Maar bel voor de zekerheid Tineke als je mee wil, want soms wijzigt er wat.

Tineke

043-3521109 of tineke.de.jong@kpnplanet.nl

VISKES VANGE (4)

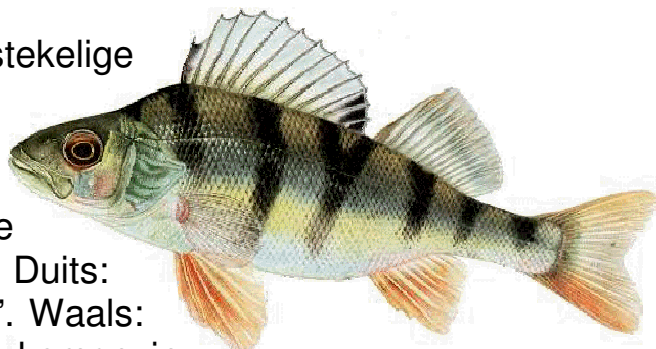
Net zoals ook nu nog wel, lagen er vroeger allerlei (houten) sloepjes afgemeerd langs de Maas. Bij “De Buis” (onderaan de Diepstraat) lagen er altijd wel wat. Het ene goed onderhouden, het andere half gezonken. Als je zo’n bootje een stukje wegduwde, dan zaten er wel eens grotere vissen onder. Soms bleef zo’n vis afwachting “hangen” in het water, soms zwom hij terug onder de boot en een andere keer schoot hij snel weg. Vaak zag je op zo’n plekje een Baars.

De Baars (“Baoës” of “Baoërs”)

De familie van de “Echte Baarzen” kent oorspronkelijk in onze contreien twee vertegenwoordigers: de Baars en de Pos. Later is daar de Snoekbaars bijgekomen (ook een “Echte Baars”) en de Zonnebaars. De Stekelbaarzenfamilie kent in onze regio twee inheemse soorten (de Driedoornige en de Tiendoornige Stekelbaars).

De Baars is genoemd naar zijn puntige en stekelige vinnen. Pak maar eens een Baars vast met de volle hand. Als hij zijn rugvin opzet, dan voel je de stekels prikken. Het woord “Baars” is verwant aan “borstel” (een harde borstel is eveneens puntig en stekelig). Duits:

“Barsch”, Engels: “Perch” en Frans: “Perche”. Waals:

“Pîtche” (“Pietsjkes” in het Mescher dialect komen in een volgende aflevering nog ter sprake bij de Stekelbaarsjes). Eijsden: “ène Baoës, twie Baeës, drei kleng Baeëskes”.

De “gewone” Baars is één van de opvallendste vissoorten in de Maas. De kleur is meestal groen, overgaand in goudkleurig aan de zijkant. De buikvinnen zijn rood. Er lopen zes tot acht donkere strepen dwars over het afgeplatte lichaam. De huid voelt ruw en stroef aan. Er komen ook donkere exemplaren voor (zwarte Baars genoemd). Onze zwarte Baars is geen aparte soort. De Zwarte Baars als aparte soort bestaat wel, maar dit is dan een Amerikaanse soort uit de Zonnebaarzenfamilie (ook “Forelbaars” genoemd).

Volwassen “gewone” Baarzen zijn doorgaans 20 tot 35 centimeter groot, maar de maximum grootte ligt bij ruim 50 centimeter en een gewicht van 3 kilogram. Jonge Baarzen zijn goed herkenbaar, ze zien er ongeveer hetzelfde uit als volwassen exemplaren (maar vaak met wat lichtere strepen en wat slanker).

Het vrouwtje zet de vele eitjes af in lange strengen die daarna door het mannetje worden bevrucht.

Een Baars van 1 kilogram zet ongeveer 45.000 eitjes af. De larven voeden zich met plankton, de grotere jongen met kleine diertjes als insectenlarven en

Vlokreeftjes. De larven van de Baarzen zelf worden op hun beurt ook veel gegeten door andere waterbewoners. Jonge Baarzen leven meestal in scholen. Grotere Baarzen jagen regelmatig in scholen en eten voornamelijk vis. Zelfs Rivierkreeften staan op het menu. Bij helder weer en water zijn de jonge Baarzen goed te zien vanaf de veerpont bij de afmeerplaatsen aan beide zijden van de Maas. Voor degenen die nog geen “Maos-ôwe” (Maasogen) hebben: kijk geconcentreerd door het water heen, richting bodem, en u ziet de vis. Kijkt men meer “op” het water dan mist men de meeste vissen.

De maximum leeftijd van Baarzen in het wild is 10 tot 13 jaar. In gevangenschap kan dit oplopen tot wel 28 jaar.

De Baars is algemeen in de Grindmaas. Ook in de Geul komt hij voor. In kleine beekjes wordt hij doorgaans niet aangetroffen.

Zoals de meeste zoetwatervissen kan de Baars ook dienen als gewaardeerde consumptievis voor de mens.

De Pos (“Jüdsje”)

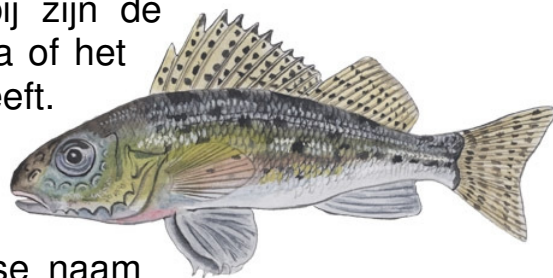
Ook de Pos behoort tot de familie van de Echte Baarzen. In mijn jongere jaren aan de Maas had je nog nooit van een Pos gehoord. Wel werd er gezegd: “hebste al es e Jüdsje gevange?”. (“Jüdsje” uitgesproken met een tussenklank ongeveer tussen het Nederlandse “dus” en “buren”). Al vrij snel ving je met een schepnetje je eerste Jüdsje, een niet al te groot baarsachtig visje. De Pos kent in Nederland en Vlaanderen diverse volksnamen die meestal met zijn verschijning te maken hebben. Daarbij zijn de grote donkere ogen zeer opvallend. Het lijkt bijna of het visje er ook nog een donkere hoornen bril bij opheeft.

De naam “Pos” heeft volgens de taalkundigen mogelijk iets met zijn hoge gewelfde (bolle) rug te maken. Voor ons is dit woord niet meer herkenbaar. Het verklaart wel meteen zijn Duitse naam “Kaulbarsch”. In aflevering 1 van “Viskes vange” hebben we gezien dat “kaul” bol, gebogen of gewelfd betekent (“Kaulquappen” en “Koeleköpkes” zijn Dikkopjes).

In Engels heet hij “Ruffe”, “Pope” of “Stone Perch”. In het Frans “Grémille” of “Perche Goujonnière” en in het Waals “Ôrlodji” (dit staat gelijk aan “Horloger”, dus Horlogemaker oftewel Klokkenmaker).

Zijn kleur valt van een afstandje niet echt op. De rug is olijfgroen tot bruin. Bekijkt men hem wat beter dan ziet men een goudachtige glans aan de flanken, met parelmoer aan de onderzijde. De gehele vis is bedekt met kleine donkere stipjes. Martinus Houttuyn merkte in 1765 op, dat hij “Vergulde Baars” werd genoemd.

De Pos is een kleine vis, hij wordt doorgaans maar een centimeter of 11 groot (het maximum is 14 cm in zoet water en 25 cm in brak water).

Het vrouwtje zet veel eitjes (20.000 tot 100.000) af op grindbodems. Het voedsel van de Pos bestaat uit allerlei kleine waterdiertjes, larven en eitjes van andere vissen. De Pos staat bekend als een echte bodemvis en kan in scholen voorkomen.

De maximumleeftijd varieert bij de diverse auteurs en kan rond de 14 jr liggen. Ook de Pos werd in vroeger tijden wel gewaardeerd als consumptievis in verschillende landen.

De Pos is geen echte beekvis en wordt bij ons voornamelijk in de Maas aangetroffen. Het is tegenwoordig niet eens zo makkelijk een “Jüdsje” te kunnen bewonderen in de Maas. Op 22 september 2010 vond ik er toevallig eentje aan de “Kop” van de Berwijn in de Maas, bij het omdraaien van een grote steen. Dat was me al sinds begin jaren '70 niet meer overkomen...

Jacques Piters

BIJZONDERE WAARNEMINGEN

- 28.11 Maastricht pronkt met de werkzaamheden voor de A2 tunnel en wat daarbij komt. Lanaye doet hier niet voor onder met de bouwactiviteiten ten behoeve van de nieuwe sluis. Gaat ook dat eens zien!
- 29.11 In Visé is er blijkbaar geen sprake van krimp. De nieuwe groene wijk tussen de kliniek van Hermalle en Visé is klaar. De nieuwe, in mijn ogen afschuwelijke, wijk Les Pleyades loopt vol. Ook tussen Lixhe en Nivelles wordt ijverig gebouwd. Niet alleen de bekende lintbebouwing rukt op maar ook een echte wijk. En ook niet alleen voor niet-Belgen. Er is zelfs al een parkeerplaats aangelegd. Binnenkort is de Maas onzichtbaar vanaf de grote weg Lanaye - Lixhe. De bunker en de grenspaal mogen gelukkig midden tussen de woningen blijven staan. Het voormalige voetbalterrein van Lanaye is nu nog een speel tentenkamp voor de jeugd. Ook daar zal gebouwd worden, 6 kavels te koop.
- 30.11 Met Joost e.a. het kersverse Voetspoor 252 van Harry Boelen uit de Natuurgids gelopen. Een prachttocht, langs de Hoegne, de Sawe en de Statte, die vele herinneringen oproept aan onze vroegere IVN zondagse tochten naar de Ardennen. Schitterend herfstwandeleer. Een aanrader! De allereerste lichte sneeuw valt. Het is drijfjacht tijd, van 1 oktober tot 31 december. In deze streek mag er dan drie keer gejaagd worden. Gemeentelijke borden geven de juiste dagen aan. Indien de wandelaar zich niet aan die publicaties houdt heeft hij grote kans op een treffer en op een stevige bekeuring als hij aangehouden wordt. Wat ik niet begrijp is dat er maar drie keer gejaagd mag worden. Boeren klagen steen en been over hun grote schadepost en door het overschot aan Wilde Zwijnen komen die naar ons toe. Althans volgens de uitleg van kenners.
- 01.12 Er is een begin gemaakt met het industrieterrein ten zuiden van de

Schaapbroekseweg en de Zeep. Overigens is deze decembermaand een heel bijzondere met vijf maandagen, vijf zondagen en ook vijf zaterdagen. Dat gebeurt maar eens in de zoveel honderd jaren.

- 06.12 Bijna elke dag laat een IJsvogel zich zien boven de Voer bij het waternallegje aan de Graaf De Geloeslaan.
- 08.12 Bij de Kapel van Rijckholt hebben twee Torenvalken ruzie.
- 10.12 Jef Spons ziet een Wezeltje op de Mescher Hei. Dat is al heel lang geleden, Jean. Jef meldt ook de Ooievaar en de Grote Zilverreigers van op de Knuvelkes. Jef woont sinds één jaar aan de Boomkensstraat en wat ziet hij daar op 8 december: één IJsvogel op de schutting van zijn tuin! Bij de burens is een waterpartij en inderdaad, het is bekend, deze tropisch aandoende vogels zoeken voedsel in de vijvers in de bebouwing.
- 11.12 Op het Hamstergebied van Heer toch 3 Grote Zilverreigers en 2 Blauwe Reigers. In de lucht 2 Buizerds en 1 jagende vrouwelijke Blauwe Kiekendief. Het canadasbosje langs de Holstraat doet dienst als uitvalbasis van allerlei klein grut. Ik herken Vinken en Geelgorzen. Op de akkers van St. Amand 2 Knobbelzwanen en 11 Kieviten.
- 12.12 Op de Knuvelkes deze keer meer dan 100 Kieviten en 4 Knobbelzwanen. Geen Reigers, geen Ooievaar. Ietsje noordelijker langs de Voerenweg 2 Staartmezen.
- 13.12 Tussen de Kieviten op het grasland ten zuidwesten van de Köbbesweg staat een bruine vogel met een zeer lange (gebogen?) snavel te foerageren. Helaas niet fotogeniek, want hij vliegt op als ik nader. Was dat een of andere Snip of een Wulp?
- 14.12 Met Joost e.a. Voetspoor 250 van Hans Hermans gelopen. Zien, Horen en Beleven in het Raerener land. Een succes, indrukwekkend. Plaatselijk nog sneeuw op en langs de paden en ook nog heel wat bevroren stukken. Voor mij was de verrassing dat de Inde, bekend van Korneliën-münster, hier in het Raerener Wald ontspringt. Hier geldt: tijdens het drijfjachtseizoen niet vóór 10.00 uur en niet na 15.00 uur in het bos zijn en op de aangegeven dagen helemaal niet!
- 17.12 Op de akker ten Oosten van het kapelletje van Maarland langs de Kooiestraat zitten enige honderden Grauwe Ganzen. Op de akker van José Rempelberg nog veel meer Kieviten. Er blijken toch wat Konijnen de geweerdjacht en het fretteren overleefd te hebben. Irene krijgt 's avonds nog de Egel op bezoek.

- 18.10 Dhr. Henssen meldt een dode Vos langs de Spoorstraat richting Maarland.
- 19.12 Trio Jean, Martin en Jef Creuwels op tocht langs La Berwinne tussen Mortroux en Aubel. Aan de noordkant, oostelijk van Val Dieu, hebben de Bevers de voormalige visvijvers in gebruik genomen. Heel wat knaagwerk, wissels etc. Enige minidammetjes om het water te beletten uit de vijvers te stromen. Er vallen zelfs omgeknaagde bomen op de weg! Vlak voor Val Dieu is er ook flink geknaagd. Bomen van 40 cm doorsnede vormen geen probleem. In La Berwinne zelfs een echte Beverdam die voor driekwart klaar is! Deze wordt blijkbaar open gehouden door ...? Op de weilanden Buizerds en Grote Zilverreigers. In de lucht enige Aalscholvers en boven La Berwinne zeker 2 IJsvogels.
- 20.12 Ik vindt een dode Vos langs de Maarlanderweg en een dode jonge Das op een nabijgelegen burcht.
- 22.12 Bert Beckers uit Mheer, weer hij, meldt een dode Das bij de ingang van landgoed Altembroeck in Voeren en eentje onderaan het Mheerder lintje, in de Wesch!
- 23.12 Met Joost en zijn jongste zoon Floris naar het dal van La Berwinne (zie 19.12), naar de beverdam. Er is hoog water en tot mijn grote verbazing is de $\frac{3}{4}$ dam helemaal weggespoeld! Vader en Zoon vinden de overige sporen van de Bevers toch indrukwekkend en ook het hele dal spreekt hen aan. Ook dat van La Bel die zich oostelijker, komend van Aubel, voegt bij La Berwinne die van Thimister/Clermont komt. Wij bezoeken ook nog even een mij sedert 20 jaar bekende Dassenburcht in Neufchateau, vlak bij het vroegere kasteel van de familie Regout, welbekend uit het industriële verleden van Maastricht. Gelukkig is de burcht nog steeds bewoond.

Voor de naam Aubel, in plat Eijdsdens Awbel, zijn een aantal verklaringen. "Au Bel" wat betekent aan de Bel, de naam van de plaatselijke beek. Of "Aw Bel", met betekenis oude Bel. Of zal het gewoon de naam zijn van de vissoort Alver, onze Awbel (verfranst tot Aubel), die vroeger massaal in de rivieren voorkwam? En in die tijd sprak men hier gewoon plat Diets, geen Frans, geen Waals. Er is ook een bron die stelt dat Aubel van Abeel komt, de witte populier. Een Hollands woord, bepaald geen Diets. Overigens was die beek en ook La Berwinne tot voor kort sterk vervuild door het afvalwater van de slachterij in Aubel plus de andere afvoeringen van ons menselijk watergebruik. Leven in die beek toen onmogelijk. Dat is gelukkig veranderd. Het afvalwater van de slachterij wordt thans gezuiverd en de meeste huizen hebben verbindingen met de riolering.

- 28.12 Met Joost e.a. een van onze favoriete tochten gemaakt, rondje Soiron over de hellingen van het Vredre dal.

Duidelijk gemerkt dat het de afgelopen dagen flink geregend had. Op twee

gué's moesten wij improviseren daar deze doorwaadbare plekken deze keer echt niet doorwaadbaar waren. En op het einde met de klim omhoog van de Vesdre naar Soiron betekende dat ruim 1 km klimmen door een kolkende bergpadbeek! Het mocht de pret voor 13 personen, waaronder vier basisscholieren, niet deren.

- 29.12 De Belgen zijn ons voor! Ook de Belgische provincie Limburg bindt de strijd aan met de invasie van exotische planten. Het moet gedaan zijn met het dichtgroeien van waterlopen. Japanse Duizendknoop, Reuzenbalsamen, Waternavel en andere Amerikaanse Vogelkers zullen intensief en gecontroleerd bestreden worden.
- 30.12 Gedenkwaardige dag voor Breust. Een begrip, 40 Jaar Bloemisterij Wolfs stopt ermee. Ook voor het IVN stonden Dientje, Guy en Agnes altijd klaar. Kort familiebezoek in Mheer goed voor 1*1 en 1*2 Eekhoorns in de straten van het dorp, plus 1 dode Vos langs de bosrand.
- 31.12 Onder het geknal uit de stad het jaar afgesloten met 2*1 Haas, 1*2 en 1*3 Reeën. Langs de Bronckweg zes Grote Zilverreigers.
- 01.01 Start van "het Jaar van de Steenmarter" v.w.b. de Zoogdieren. De Vogels zetten zich dit jaar extra in voor de Patrijs. En het is ook "het Jaar van de Hanekam (Cantarel)" voor die liefhebbers.
- 06.01 Eindelijk droog. Stevige bostocht gemaakt met 5x niks. Geen wild, geen vogels, alleen heel wat wandelaars met loslopende honden. Dassenburchten nog steeds bedekt door bladeren, geen verse sporen te zien.
- @ Op 07.01 meldt Maria Janssen-Rutten per mail: misschien is het heel gewoon voor veel lezers van de Wissel, maar ik vind het toch de moeite waard om te melden: op een namiddag eind december zag ik in onze achtertuin veel verschillende vogels vliegen, wiebelend aan de voedersilo, likkend aan een vetbolletje, smullend van de nootjes, wroetend onder de natte bladeren, huppelend op het gras of zo maar heerlijk druk bezig met rondkijken. In een tijdsbestek van een kwartier zag ik 2 Turkse Tortels, een Gaai, Eksters, 2 Roodborstjes, een Winterkoninkje, enkele Merels, een Pimpelmeesje, een Boomklever en natuurlijk onze vaste gasten: de o zo mooie Koolmeesjes! Als klap op de vuurpijl liet zich ook nog een Eekhoorntje zien dat langs de Lyriodendron omhoog glipte.
- 07.01 In Kaversjart verrast mij een opvliegende Houtsnip. Dat is lang geleden. Daar ook 1*5 Reeën. Op 't Hangend zijn de laatste laagstam appelbomen geroid. Zeven hectaren nieuwe akkergrond, in 2012 al deels gebruikt voor maïsteelt. Dat gedeelte ligt er kaal bij, een ander deel is begroeid met Mosterd.
- 13.01 Een Eekhoorn steekt de weg over bij het milieupark.
- @ 14.01 Wim Souren: vandaag zat bij onze burens in de tuin een Ransuil op een tak van de sierappel. Hij verbleef er van ongeveer 13.00 tot 13.15 uur.

Zie verder op pagina: 16

DE WOELRATTEN

December

Vogelsnacks maken. De winter komt eraan, en dan is het belangrijk om de vogels in je tuin te helpen. Met zijn allen vetbollen geknead, pindasnoeren geregen en gevulde walnoten gemaakt. In Eijsden komen de vogels deze winter niets te kort.

Januari

We zijn vogels gaan kijken in het Hamsterreservaat bij Groot Welsden. Met deskundige begeleiding van de Vogelwerkgroep (bedankt Lydia en Frans). Kiekendieven, Valken, Buizerds en heel veel zangvogeltjes. Het was wel erg koud. Maar dat weerhield Ruben er niet van om zijn vogelgids grondig te raadplegen!

Februari

De weerman had wat beter weer voorspeld, maar ondanks de sneeuw en kou een boeiende wandeling op en rond de Öreberg bij Cadier en Keer gemaakt. Hoogtepunt: een Buizerd die op slechts enkele meters afstand een minutenlang durende vliegshow gaf. Poseren op een tak boven het

pad, laag cirkelend naar een boom aan de overkant van het weiland en weer terug naar de tak boven het pad. En dat diverse keren achter elkaar. Heel mooi.

Leden

Op dit moment hebben we slechts 7 leden op de lijst. Dat betekent dat we bij activiteiten soms maar 2 deelnemers hebben. Daarom nogmaals hier een dringende oproep: de Woelratten zoeken nieuwe leden. Dus als u kinderen, kleinkinderen, neefjes of nichtjes heeft in de leeftijd van 7–12 jaar, met belangstelling voor de natuur, maak ze een attent op de jeugdclub “De Woelratten”.

PDB

AGENDA 2013

Lezingen

23 apr	Olaf Op den Kamp: De Roer van bron tot monding	20.00 uur
--------	--	-----------

De Dassenburcht is open vanaf 19.30 uur en wij beginnen stipt om 20.00 uur. Inclusief pauze tot 22.15 uur. Zodra verdere gegevens bekend zijn volgt tijdige publicatie in de regionale pers. Getracht zal worden in elke laatste week van een maand een spreker te vinden. Houdt de lokale pers dus in de gaten.

Het “Wandelschema” & “Korte Tour”

13 mrt	Puth, 9 km.	11.00 uur
17 apr	Savelsbos, 10 km	11.00 uur
22 mei	Reijmerstok, 9 km	11.00 uur
19 juni	Wittem, 9 km	11.00 uur
17 juli	Pietersvoeren, 9 km	11.00 uur

Het programma is samengesteld door José Goessens, Anne-Marie Hanssens, Marianne Schols en Anne van Santen. Vertrek Cultureel Centrum 11.00 uur via carpoolsysteem.

Bijdrage onkosten chauffeur € 2,50 per persoon. Deelname aan deze wandelingen geschied op eigen verantwoording. Wandelingen zijn geschikt voor een ieder die goed ter been is. Wij gaan er vanuit dat iedere chauffeur een eigen inzittende verzekering heeft.

Anne van Santen, tel. 043-4094672

“De Woelratten” 2013

16 mrt	Zaterdagactiviteit: Bomen planten in De Waardhoff	10:00 uur
8 apr	Voorbereiden	20:00 uur
27 apr	Zaterdagactiviteit (thema nog te bepalen)	10:00 uur
13 mei	Voorbereiden	20:00 uur
25 mei	Zaterdagactiviteit (thema nog te bepalen)	10:00 uur
3 juni	Voorbereiden	20:00 uur
15 juni	Zaterdagactiviteit (thema nog te bepalen)	10:00 uur
2 sept	Voorbereiden	20:00 uur
14 sept	Zaterdagactiviteit (thema nog te bepalen)	10:00 uur
7 okt	Voorbereiden	20:00 uur
26 okt	Zaterdagactiviteit (thema nog te bepalen)	10:00 uur
4 nov	Voorbereiden	20:00 uur
16 nov	Zaterdagactiviteit (thema nog te bepalen)	10:00 uur
2 dec	Voorbereiden	20:00 uur
14 dec	Zaterdagactiviteit (thema nog te bepalen)	10:00 uur

Programmaoverzicht 2013 Vogelwerkgroep

Datum	Tijd	Activiteit	Trefpunt/contact
Maart			
Zo 10	08.00	Excursie Voeren	Dassenburcht
Di 19	20.00	Jaarvergadering IVN met presentatie Steenuilen door Philippe Meijer	Dassenburcht

Za 30	08.00	Excursie Savelsbos	Kerkplein Gronsveld
April			
Zo 14	08.00	Ingendael	Dassenburcht
Za 27	08.00	Excursie Kerkeweert	Dassenburcht
Mei			
Zo 5	09.00	Publieksexcursie (Nationale Vogelweek)	Eijsder Beemden
Ma 20	07.00	Brunssummerheide	Dassenburcht
Za 25	09.00	Excursie Eijsder Beemden	Eijsder Beemden
Juni			
Za 29	08.00	Excursie Genk-de Maten	Dassenburcht
JULI			
Zo 21		Gezinsdag	Dassenburcht
September			
Zo 8	08.00	Excursie Pietersvoeren (of alternatief)	Dassenburcht
Za 28	09.00	Excursie Eijsder Beemden	Eijsder Beemden
Oktober			
Zo 6	08.00	Excursie De Piepert/Eys	Dassenburcht
Za 26	08.00	Excursie Epen-Cottessen	Dassenburcht
November			
Zo 10	08.00	Excursie Hamsterreservaat	Dassenburcht
Za 30	10.00	Excursie Eijsder Beemden	Eijsder Beemden
December			
Za 28	10.00	Pimpelexcursie	Eijsder Beemden
Jan 2014			
Di 7	19.30	Nieuwjaarstreffen	Dassenburcht

Wil je deelnemen aan een excursie (behalve die naar de Eijsder Beemden), meld je dan s.v.p. aan bij Ed Bayens (ed_bayens@yahoo.co.uk; tel. 4091024).

2013 Vogelwerkgroep IVN Eijsden tellingen & nestkasten				
Van	Tot	Tijd	Activiteit	Contact
1 april	20 april	in overleg	Broedvogelonderzoek- Voer	Thérèse
1 april	30 april	1 ^e 2 uur na zonsopkomst	1 ^e MUS-telling	Ed
1 april	15 mei	ochtend	3 ^e telling kilometerhok 23	Ed
1 april	15 mei	ochtend	3 ^e telling kilometerhok 25	Lydia
1 april	15 mei	ochtend	3 ^e telling kilometerhok 32	Philippe
1 april	30 juni		telling atlasblok (3x) dorp + tiende vrij boomgaarden + weilanden kasteel + Maas + Voer	Ed Lydia Philippe
21 april	15 mei	in overleg	broedvogelonderzoek - Voer	Frans
medio april	eind juni	in overleg	controle uilenkasten	Frans
15 mei	15 juni	1 ^e 2 uur na zonsopkomst	2 ^e MUS-telling	Ed
16 mei	15 juni	in overleg	broedvogelonderzoek, Voer	Wiel
16 mei	30 juni	ochtend	4 ^e telling kilometerhok 23	Ed
16 mei	30 juni	ochtend	4 ^e telling kilometerhok 25	Lydia
16 mei	30 juni	ochtend	4 ^e telling kilometerhok 32	Philippe

15 juni	15 juli	vanaf 19.00 u	3 ^e MUS-telling	Ed
13 juli	27 juli		huiszwaluwtellingen	Thérèse
1 nov	eind dec	in overleg	onderhoud uilenkasten	Frans
14 dec		09.00	Wintervogeltelling, Restaurant Δ Trichterweg 5	Wiel
30 dec		09.00 Kasteelpark	winterbekentelling - Voer	Wiel

Telefoonnummers:

Ed	409 10 24	Philippe	457 23 70	Wiel	408 19 41
Lydia	361 58 05	Thérèse	408 54 10	Frans	409 12 83

Aan de activiteiten van de vogelwerkgroep kan in principe elke IVN'er deelnemen. Hebt u belangstelling om vogelaar te worden? Bel!

Ed Bayens

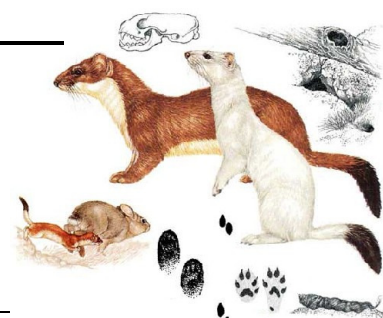
Werkgroep Bloeiende Bermen

datum	locatie	activiteit
1 mrt	Dassenburcht	ommetje en inventarisaties voorbereiden
5 april	De Laathof Mesch	ommetje voorlopen
13 of 14 apr	Boomgaard Gronsveld Door IKL nog te bepalen	Samen met IVN- Maastricht en fruitteler, stand tijdens bloesemparade bemensen (wandelaars)
26 apr	Heiweg bij hek ingang Waardhoff	inventariseren
5 mei	vertrek 14.00 uur Laathof	Publieksexcursie o.l.v. Tineke met ?
24 mei	kade 't Bat	wieden kade
28 juni	Heiweg bij hek ingang Waardhoff	inventariseren
19 juli	Heiweg bij hek ingang Waardhoff	inventariseren
23 aug	Heiweg bij hek ingang Waardhoff	inventariseren
24 aug	Boomgaard Waardhoff bij hek ingang Heiweg	Snoeien met werkgroep natuurbeheer IVN- Maastricht en snoebrigade Eijsden/Margraten
27 sep	Heiweg bij hek ingang Waardhoff	inventariseren
25 okt	Kade 't Bat	wieden kade
29 nov	De Laathof Mesch	ommetje nalopen

Bel of mail even naar Tineke 043-3521109 of tineke.de.jong@kpnplanet.nl als je belangstelling hebt om een keer mee te gaan. Soms wijzigen we ons plan.

BIJZONDERE WAARNEMINGEN VERVOLG VAN PAGINA: 11

@ 14.01 Sietske van der Veen meldt: rond 8:45 een Hermelijn in winterkleed bij de Hutweg, achtervolgd door een Kraai te voet (of te poot?).
Tussen half januari en half februari op diverse plaatsen een jagende Blauwe Kiekendief (mannetje): Bij Navagne,

op de Mescher Hei, en tussen Voeren en het Hoogbos.

- 16.01 Tocht gemaakt op de eerste sneeuw. Weinig sporen van dieren. Langs de Daor een tiental Putters. Aan de rand van de Bertenberg ook een opvliegende Houtsnip!
- 18.01 Een flinke pluk haren van een Wild Zwijn gevonden. Deze haren zijn langer dan 10 cm, zwart en hebben een zogeheten bles. Hiermee kun je het haar splijten. De beste verfkwasten waren vroeger van zwijnenhaar. Dat haar voelt stug aan maar is toch soepel en geeft bij het verven geen strepen. Paardenhaar daarentegen wel, is veel stugger.
- 20.01 Op Vroege Vogels gehoord: 2013 is “het Jaar van de Mijns핀” voor de Spinnenliefhebbers en “het Jaar van de Vuursalamanders” voor de amfibieën. Bij broer Jef aan de Voer nu tientallen Putters.
- 22.01 Boven het Hamstergebied in Heer jaagt een wijfje Blauwe Kiekendief. In de lucht hangen 3 Torenavalken. Er staan 8 grote Zilverreigers en 13 Blauwe Reigers. Iets zuidelijker, boven de kale akkers langs de Bronckweg, jaagt een mannetje Blauwe Kiekendief.
- 23.01 Op St. Amand is een oude Kersen hoogstamboomgaard gekapt. Meer dan 30 prachtige bomen van zo’n 40 á 60 jaar oude moeten wijken voor akkergrond, liggen geveld op de grond. Weer een stuk foerageergebied van de Dassen weg. Op de Bertenberg en op Oesjtekèl volop sporen van Wilde Zwijnen.
- 25.01 Met Joost e.a. Voetspoor 178 van Herman van Eck uit 2003 gelopen. Onder de allerbeste winterse omstandigheden een supertocht door een sneeuwlandschap vanuit Hockai door de Hoge Venen en langs de Statte en de Hoegne (zie 30.11 tocht).
- 28.01 Irene geniet al enkele dagen van een paar Kramsvogels die appels komen eten in haar tuin. Zij zijn ‘s ochtends de eerste eters. De grootste (mannetje?) verjaagt Merels en zelfs Tortels die ook willen eten. Een kennis van mij moet op de weg van Withuis naar Berneau met zijn auto stoppen voor een grote witte Uil midden op de weg! Hij kan het dier opnemen en langs de wegrand zetten. Nu de vraag: Jean, hoe kan dat? Voor mij nauwelijks te beantwoorden. Mogelijk was het een erg verzwakte Sneeuwuil die God weet waar vandaan komt. Jammer dat mijn kennis de vogel niet mee naar huis heeft genomen en het Natuurhulpcentrum van Opglabbeek (B)(032 898 54 906 of www.natuurhulpcentrum.be) niet verwittigd heeft. Die hadden uitsluitel en hulp kunnen bieden.
- @ 31.01 Wim Souren laat ons weten: vanochtend om ± 6 uur een Ree in de wei van Duizings aan de Klokkenweg 1 te Mesch. Denkelijk een bekende want hij of zij voelde zich op het gemak.
- 02.02 Broer Jef heeft in januari al Muurhagedissen gezien op de muur. Zowel adulten als juvenielen. Vandaag zien Rian Wolfs en ik in de mid-

dagzon één jonkie op de muur.

- 03.02 De, weet ik zeker, bij vele Limburgse wandelaars bekende bronnenwandeling door Veurs is verkozen tot de fraaiste wandelroute van Vlaanderen. Tot mijn verbijstering constateer ik dat een door wijlen Mart Huls geschreven Voetspoor daar niet meer voor in aanmerking kan komen. Er is een ware kaalslag gepleegd langs de beroemde Maretak veldweg. (Als je uit Mheer onder het Hoogbos doorloopt de 2e veldweg links, eindigend bij De Swaen). Tientallen bomen die elk ook tientallen Maretakken herbergden zijn geveld. Plus de onderbegroeiing. Enkele scharminckels zijn mogen blijven staan. Het opruimen is nog bezig. Ook in Vlaanderen roept Natuurbeheer(?) vraagtekens op bij de argeloze genietster van het landschap.
- 05.02 De toegang tot de Witgrubbe is afgesloten!
- 06.02 Langs de Oude Molenweg, op amper 150 meter van mijn woning, lopen 6 Patrijzen in het weiland van Rekko. Op de zuidflank van de Sjoen Grub staat het Daslook al 10 cm hoog! Op de Zoere Dries zie ik een 2-jarige Reebok. Het eerste deel van de grub vanaf de Kaap omlaag is veranderd in een beekje van smeltwater. Vijf Reeën ploeteren er doorheen. Ook de Sjehelder grub bij de brug bevat stromend water. Broer Martin vindt een dode Das langs de Oosterweg iets ten noorden van de Köbbesweg.
- 08.02 Met Joost e.a. Voetspoor 151 (1999) van wijlen Mart Huls gelopen. 17 Fantastische kilometers rondom Limbourg, de hoofdstad van het oude hertogdom Limburg, door een landschap bedekt met 15-30cm sneeuw.
- 10.02 Irene vindt "gemummificeerd" kadaver van een vrij jonge Das. Vel zonder haren en enkel de schedel! Ik maak tocht door Voerense bossen en bosschages. Praktisch geen sporen van Wilde Zwijnen. Enkel 1 reebok met 6 geiten. Boven de akkers van Castermans op de Snauwenberg jaagt een vrouwtje Blauwe Kiekendief.
- 11.02 Tocht met 2*3, 1*7 en 1*2 reeën. Vanaf 12.45u carnavalsklanken uit Cadier en Keer, later ook uit Heer en Gronsveld. Op het hamstergebied 9 Grote Zilverreigers, 23 Blauwe Reigers, 3 Torenavallen, 2 Buizerds, geen Blauwe Kiekendieven deze keer, maar wel zeker 1000 stuks klein grut, vinkachtigen zoals Groenlingen, Kneus, Keepen. De WML gaat stug door met het verwijderen van bosschages en bomen waardoor deze kleintjes niet meer kunnen uitrusten in de struiken en op de takken.
- 12.02 Boven de Knuvelkes jaagt een mannetje Blauwe Kiekendief. Op het gras deze winter geen Reigers maar wel een 15-tal Knobbelswanen.
- @ 19.02 Sietske van der Veen mailt: rond 14:00 vliegt boven Marnis Kwekerij in Schimmert, een troep van ongeveer 80 Kraanvogels naar het NO.
- 20.02 Twee bijzondere meldingen uit Laag-Caestert. Mevr. Broers uit de Caestertstegen ziet een Bever op de Maasoever. Wat een kolossaal beest! De bewoonster van Caestertstraat 6 fotografeert een roofvogel, op

de grond in der achtertuin. Echter welke vogel? Eventjes googelen levert: mannetje Smelleken!!!

@ 28.02 Sietske van der Veen meldt: vanmiddag rond 3 uur boven de Pietersplas een Rode Wouw van west naar oost zien vliegen.

Jean Creuwels, met dank aan de melders

Winter 2013: Kramsvogels op het Veldje

“Ochtendrood, water in de sloot”. Op maandag 3 december 2012 komt deze spreuk uit. Na een rode zonsopkomst vallen er buien met natte sneeuw.

Woensdag 5 december. Op pakjesavond sneeuwt het in Banholt stevig, bij nul graden. Het wordt wit.

Sinterklaasdag 6 december. Sneeuw in grote delen van het land. In Groningen wordt het een ijsdag.

Vrijdag 7 december. In de vroege ochtend valt er ook in Eijsden een pakje sneeuw, zoals voorspeld. In Banholt verschijnt een sneeuwman aan de Pastoor Pendersstraat.

Zaterdag 8 december. In de ochtend hier matige vorst (-6), in Noord-Limburg, op de Veluwe en in Noord-Nederland zelfs tot -12°C.

Zondag 9 december. Nieuwe sneeuwval in Maasdal en Heuvelland (overgaand in regen). Gure wind langs de Maas.

Dinsdag 11 dec. 's Avonds matige vorst in het uiterste zuiden van Limburg.

Donderdag 13 december. De Bron in Breust is bevroren. De ijslaag is niet dik en de poel is diep genoeg. Vissen en amfibieën, ja zelfs schildpadden kunnen er goed in overwinteren. Zuurstoftekorten in kleinere wateren ontstaan meestal pas indien er langdurig een pak sneeuw op het ijs ligt. Medio jaren '80, in mijn herinnering na de lange winter van 1985, was er een massale kikkersterfte in tuinvijvers.

Vrijdag 14 december. Weer ochtendrood. In de middag regen bij een graad of negen. Het ijs in de Bron smelt zo weer snel weg. In het water zwemmen halfwas Stekeltjes. In onze streek is dit doorgaans de Driedoornige Stekelbaars, waarvan de mannetjes prachtig kleuren in het voorjaar.

Zaterdag 15 december. Zon bij 10°C. Aan het Veldje zonnende vliegen tussen de Klimop.

Dinsdag 18 december. Staartmees in de Treffersteeg (gezien door Vincent Gustings). 's Avonds jaarafsluiting in de Dassenburcht. Presentaties van John Wiersma over de Eijsder Beemden en Maarten van der Sande over de natuur bij de heer Stoffer op de Stenen Berg. Overal steek je weer wat op: de manshoge bloeiende planten langs de Maas heten: “Reuzenbalsemien”. Oorspronkelijk afkomstig uit de Himalaya en India. De bloemen trekken Hommels aan. Verder namen voor de Langpootmug: “Knoeëzjel” (Eijsdens) en “Potjuëkel” (Gronsvelds), met dank aan de familie Bosch. O ja, en dat een winterjas vroeger in Maarland “Pawto” werd genoemd (Eijsden: “Palto”).

Donderdag 20 december. Ochtendrood, water in de sloot. Net zoals daarna op 21 december. De regenvoorspelling komt uit. De interpretatie van het einde van de Maya-kalender, namelijk het vergaan van de wereld op 21 december 2012, komt niet uit.

Zaterdag 22 december. In Siberië wordt dit jaar al vroeg de -50 bereikt. Heeft dit hier ook gevolgen? In Libeek laat een Vos zich goed zien.

Zondag 23 en maandag 24 december zijn zachte regendagen met temperaturen tot wel 13 graden. In de Eijsder Beemden gaat zelfs een zweefvlieg voorbij.

Eerste kerstdag. Grijs weer in het Maasdal. Verrassing: bij het oprijden van de Bukel staat er ineens een regenboog voor mijn neus. Veroorzaakt door opklaringen in het Heuvelland.

Tweede kerstdag. Er strijkt een mooie zweefvlieg neer op mijn balkon in de zon. Gestreept met gele, oranje en donkere banden. Ivo Raemakers benoemt de soort: het is een Pygmaeflieg.

Tussen Kerst en Nieuwjaar gaat de zachte en vochtige periode door. Er worden zelfs enkele vrij vliegende vlinders gemeld. Ook ik denk vanuit de auto een Dagpauwoog te zien boven de rotonde aan de Emmastraat. Een overwaaiend blad zou ook nog kunnen. Geen zekere waarneming dus.

Begin 2013 gaat het zachte en vochtige weer door.

Op woensdag 2 januari 2013 loopt er een Eekhoorn door de Kapittelherenstraat.

Donderdag 3 januari. Veel Vinken rond het Gemeentehuis. 's Avonds een nachtvlinder voor het raam.

Zondag 6 januari. Er zit een Buizerd op een paaltje bij Herkenrade. Paaltje en vogel lijken uit één stuk te zijn gemaakt, als een kunstwerk of Carnavals-scepter. Op de weg Turkse Tortels. Deze sierlijke beige duifjes zijn nog niet zo heel lang gevestigd in onze streken, maar zijn nu goed ingeburgerd.

Woensdag 9 jan. Hier en daar al katjes aan de Kronkelhazelaars in tuinen.

Donderdag 10 januari. Heel wat Stekeltjes in de Bron in de zon.

Vrijdag 11 januari. Maastricht maximum nog maar één graad boven nul. De winter begint opnieuw.

Zaterdag 12 januari. Minimum Maastricht -5°C. De Bron ligt weer bijna geheel dicht.

Zondag 13 januari. Koud met zeer veel zon. In Beek niet boven nul. Nu denk ik vanaf mijn balkon toch echt een Atalanta over de flat aan het Veldje te zien zeilen. Dat kan zelfs in de winter, bij intensieve zon. Weer kan ik niets melden op de waarnemingsite, een zekere waarneming is niet mogelijk.

Maandag 14 januari. Een ijsdag. De Bron ligt dicht met een dun laagje sneeuw erop.

Dinsdag 15 januari. In de middag begint het te sneeuwen zodat er een mooi laagje ontstaat. Niet alle sneeuw die deze dagen boven Zuid Limburg valt, bereikt het aardoppervlak. Een gedeelte valt door een droge luchtlag en vervliegt weer voordat het aardoppervlak wordt bereikt. Dit vervluchten heet "sublimatie". In de avond is er dan matige sneeuw, met fonkelende kristallen.

Woensdag 16 januari: Herwijnen -17.8°C, Gilze -15.8°C, Eindhoven -13.3°C. Maastricht nachtminimum "slechts" -5.4°C. Dagmaximum Maastricht -4.5°C. Dat wordt schaatsweer.

Dondag 17 jan. Winterkoninkjes en Vinken rond gemeentehuis Eijsden.

Vrijdag 18 januari. Vincent ziet 50 Kraanvogels boven Klimmen. Een bijzondere waarneming. Wiel van Boekel, Eric Poulsen en Arjan Ovaal zien er ook 60 à 70 boven Moerslag, Mariadorp en Margraten, overvliegend naar ZuidWest tot Zuid.

Zaterdag 19 januari. De sneeuw wil nergens in Nederland plakken. Sneeuwmannen zijn moeilijk te maken. Met wat creativiteit weet ik een klein sneeuwvrouwtje te boetsen (bijna drie appels hoog), met een hoed van Lychee. De Oostenwind is snij-dend. Op weg van Banholt naar Eijsden zie ik achtereenvolgens twee samen vliegende Buizerds (één wit, één bijna wit), drie Reeën in de sneeuw nabij camping "De Bosrand" en een Fazanthaan op het veld bij Hakkeknoep. De schaatspoel in de Eijsder Beemden ligt dicht. De sneeuwval tijdens het be-vriezingsproces heeft echter sneeuwijs opgeleverd.

Zondag 20 januari. Na sneeuwjachten in het Heuvelland gaat de sneeuw in de ochtend over in onderkoelde regen bij -6 tot -4°C. Echte ijzel dus. Alles komt onder een ijslaag te zitten. In de Eijsder Beemden schaatsers op de grote poel. 's Avonds komt het boven nul.

Dinsdag 22 januari. Het kwakkelt wat en is waterkoud. Wel nog krakend ijs op veel stoepen in Eijsden.

Woensdag 23 januari. Streng vorst op veel plaatsen in Nederland. Hier bijna -8. Een echte koudegolf lijkt er echter niet in te zitten, hoewel het wel volop winters is. Vincent ziet een Blauwe Kiekendief aan de Grubbe in Banholt.

Donderdag 24 januari. Op de bomen bij het zwembad aan de Treffersteeg zitten twee Eekhoorns elkaar achterna, op ooghoogte. Ze maken er nog ge-luid bij ook, een beetje grommend. Gezien het feit dat de paartijd al in januari begint, kan dit best een koppeltje zijn geweest. Territoriumgedrag zou ook kunnen. Er springt er zelfs eentje over de steeg naar de naaldboom in de aangrenzende tuin.

Vrijdag 25 januari. Westdorpe -14.9°C. In Eijsden nog geen strenge vorst de-ze winter. Op de fiets door de Trichterweg. Enkel proberen het ijs weer uit op de smalle ijzers. Nog steeds sneeuwijs. Lijsterachtige vogels vliegen door

de Beemden. Welke zouden dit zijn?

Zaterdag 26 januari. IJskoude zonsopkomst. Toch maar even naar de schaatspoel en de ijzers ondergebonden. Het ijs is stroef van de sneeuw. Opletten dus. Slechts een strook aan de oostkant glijdt goed. Vanaf het ijs zie je de Maretak in de rij Populieren aan de Trichterweg.

Zondag 27 januari. De dooi treedt in met Zuidwestenwind. De sneeuw gaat snel weg. Op het gras ter plaatse van de gesloopte flats op het Veldje is een grote groep vogels aanwezig: Kramsvogels! Dus dàt waren die vogels in de Eijsder Beemden. Inderdaad familie van de Lijsters. Sommigen ruziën met Merels om een stuk Appel. Bij het passeren van auto's en het naderen van wandelaars vliegen ze op. Het is een zeer grote groep. Uiteindelijk schat ik het aantal dat uit de bomen en van het gras opvliegt op 175 tot 200. Het geluid is zeer karakteristiek: een kort "tsjik, tsjik, tsjik".

De hier in de winter voorkomende Kramsvogels zijn vaak afkomstig uit Scandinavië en Oost-Europa.

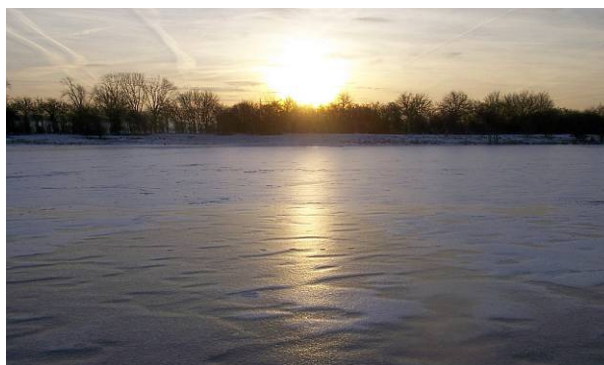
Maandag 28 januari. De vorst zit in de grond. Bij het opstaan zijn wegen en stoepen wit opgevroren.

Dinsdag 29 januari en woensdag 30 januari. Het zachte weer is terug met 11 tot 13 graden.

Zaterdag 2 februari. "Es mit Leechmis de zon op de kieëtse sijnt, dan is het nog zê's waeëke wiengter". In de middag schijnt de zon, althans in Tongeren. Afwachten wat ervan uitkomt...

Zondag 3 februari. De Koolmezen zijn druk bezig met fietsen oppompen, getuige het stevige geluid.

Dinsdag 5 februari. 's Ochtends een klein beetje winteronweer. In West- en Oost-Vlaanderen zelfs windhozen (volgens de Groéselder Diksjeñer heten zowel kleine stofhoosjes in de zomer als

grote windhozen hier "hoûw-moûw"). Bekend wordt, dat de uitzetting van jonge Steuren in Nederland een succes wordt. De Atlantische Steur (Europese Steur) is onze grootste inheemse zoetwatervis. Mannetjes kunnen ruim twee meter lang kan worden, vrouwtjes meer dan drie meter. In de literatuur komen we nog grotere lengten tegen (tot wel zes meter), maar mogelijk bestaat hier verwarring met verwante Steursoorten elders. De Atlantische Steur kwam vroeger ook in de Maas voor. Of er ooit nog zulke grote Steuren gezien zullen worden in onze rivieren is niet te zeggen en dus toekomstmuziek. Carnavalszondag 10 februari. In de Kapittelherenstraat bloeiende Krokussen en Sneeuwkllokjes. Carnavalsoptocht Klèëflep bij zeer koude wind. Carnaval leeft hoe dan ook in Eijsden.

Carnavalsmaandag 11 februari. Optocht Banholt traditioneel met zeer mooie

creaties. In de avond valt daar een laag kristalsneeuw.

Carnavalsdinsdag 12 februari. Carnavalsoptocht Druugsjliepers. Mömkes zorgen voor ouderwetse carnavalshumor.

Vrijdag 15 februari. Een meteoriet zorgt voor veel schade in Zuid-Rusland. Een meteoriet is het deel van een meteoroïde dat de Aarde raakt. Een lichtspoor als gevolg van het binnendringen in de atmosfeer wordt doorgaans een meteor ("vallende ster") genoemd. Een grote asteroïde (planetoïde) scheert om 20.24u rakelings langs de Aarde. Ze hebben geen verband met elkaar.

Zondagochtend 17 februari. Bijna lentezonnetje. Klein Hoefblad op Veldje en Speenkruid Voerstraat.

Maandag 18 februari. Lekker weer, na vorst in de nacht. Lieveheersbeestje buiten op het Veldje.

Woensdag 20 febr. Koude nacht met ijsbloemen op de daken van de auto's.

Vrijdag 22 februari. Temperatuur overdag niet boven nul. Een ijsdag dus. Koude wind ("windchill").

Zaterdag 23 februari. Bij het opstaan sneeuw. De Bron ligt alweer dicht. Na de reconstructie van de "Bak" gebeurt dit zo te zien sneller dan daarvoor. Weer een ijsdag. In de avond fonkelende sneeuw.

Zondag 24 februari. Zuid-Limburg wordt wakker met een dik pak sneeuw. Sleeën worden tevoorschijn gehaald. Sneeuwmannen worden gemaakt. Een Sneeuwbeer is te zien in een haag in de Kriekenstraat. Al met al toch weer een aardig wintertje. De kinderen van nu kunnen later zeggen: "in onze tijd hadden we iedere winter een pak sneeuw"...

Jacques Piters

Bijzondere waarnemingen/ervaringen gezocht!

Ziet u wat bijzonders in de natuur? Maakt u iets bijzonders betreffende natuur en/of milieu mee? Zet het op papier of laat het de redactie weten. Ons mededelingenblad is voor en van de leden!

Hebt u foto's, dia's, natuurtijdschriften, natuurboeken die u kunt missen? Van harte welkom.

Jean Creuwels

ONBEKEND MAAKT ONBEMIND: VLEERMUIZEN (DEEL 2)

De mens: vijand en vriend

Vijanden en bedreigingen door de mens

Vleermuizen hebben weinig natuurlijke vijanden. Een uil, marter, of rat kan soms een vleermuis vangen. In Cuba zijn er slangen die vleermuizen eten.

Uit onderzoek in Engeland bleek de huiskat in te staan voor het vangen van de grootste aantallen vleermuizen. Als je trouwens ooit vaststelt dat je kat

met een vleermuis thuiskomt, dan kun je er best voor zorgen dat ze een paar dagen lang tegen de avond niet naar buiten kan, anders zou ze weleens grote schade kunnen aanrichten in een vleermuispopulatie.

Dat de mens de belangrijkste vijand is van vleermuizen blijken uit de lange lijst met ingrepen om vleermuizen te vernietigen:

- het afgraven van mergelgroeven
- het afsluiten van spouwmuren
- het verstoren van grotten door sommige speleologen en toeristen;
- het omzagen van holle bomen;
- het verstoren van (kerk)zolders door restauratiewerken;
- het spuiten met insecticide;
- het vernietigen van hun leefmilieu door bijvoorbeeld verwijderen van hagen, bossen, houtwallen.....

Houtwallen zijn lintvormige landschapselementen die voorkomen in een open landschap en bestaan uit een rij van struiken en bomen. Meestal dienen ze als scheiding tussen weiden en akkers, of liggen ze langs een dijk of een weg. In zo'n houtwal zitten veel meer insecten en zijn de vleermuizen beschermt tegen de wind.

In een aantal Zuidoost-Aziatische landen worden vleermuizen zelfs door mensen geroosterd en opgegeten. Als kolonies worden verstoord vallen ze uiteen in kleine groepjes, waardoor de temperatuur daalt en de jongen niet snel genoeg kunnen groeien om te overleven.

Een Bechstein in winterslaap

Foto Peter Voorn

Bescherming en hulp van de mens

In Nederland zijn vleermuizen net als in de meeste andere landen wettelijk beschermd. Het is altijd en overal verboden om:

- ze te doden, te bejagen, te vangen of in gevangenschap te houden;
- hun zomer- of winterverblijfplaatsen te verstoren of te beschadigen;
- ze dood of levend, in welke vorm ook, te vervoeren of te verhandelen;

Toch zijn er ook een aantal dingen die je zelf kunt doen om vleermuizen te beschermen:

- aan iedereen vertellen dat het interessante en nuttige dieren zijn, bijvoorbeeld door er een spreekbeurt over te houden;
- planten aanbrengen die insecten lokken of een vijver in je tuin aanleggen;
- vleermuisverblijfplaatsen met rust laten of helpen inrichten;
- vleermuiskastjes maken en ophangen in bossen waar weinig holle bomen staan bijvoorbeeld dennenbossen.

Als je ooit een vleermuis op de grond vindt, pak ze alleen op met handschoenen en plaats ze in de buurt op een hoogte van ongeveer twee meter tegen een muur of boom. Het diertje zal, als het herstelt, het beste kunnen leven in zijn eigen omgeving.

Dat alles en nog veel meer kun je ook doen door actief mee te werken in een vleermuiswerkgroep (in Vlaanderen is dat die van Natuurreservaten vzw.).

Bron: met toestemming van Alex Lefevre © Een Kriebelboek 2000 Mozaïek

IVN Natuurgids-Vleermuizen, Ger Beckers

pghbeckers@ziggo.nl

DE BASSE-MEUSE (26)

De Bonne Ville Thuin

Thuin was de meest westelijk gelegen Bonne Ville van het prinsbisdom Luik. Oorspronkelijk gebouwd en dienend als versterking (citadel) voor de nabij gelegen abdij van Lobbes aan de Sambre. De abdijkerk stamt al uit 816. In 888 schonk hertog Arnold van Lotharingen de citadel aan Francon, de prinsbisschop van Luik. Een van diens opvolgers Notgerius liet tussen 971 en 972 versterkingen aanleggen, o.a. een houten omwalling. In die tijd werd, in het zich ontwikkelend stadje, nog een kerk gebouwd. Deze bestaat heden ten dage nog. De ligging van Thuin vlakbij de hertog van Henegouwen zorgde voor talrijke twistpunten, belegeringen etc. Zo in 1053 een eerste grote brandstichting. In 1298 schonk de in moeilijkheden verkerende prinsbisschop van Luik, Hughes de Chalons, het stadje aan de graaf van Henegouwen, tegen de zin van andere Bonne Villes en enige Luikse metiers. Zijn opvolger Adolphe de la Marck was het met de schenking niet eens en heroverde het stadje met de wapens. Ter versterking een bevestiging van zijn macht verving hij de houten omwalling door stenen muren. Een van de eerste in zijn soort.

De inwoners van Thuin kwamen in opstand tegen de prinsbisschop toen deze een van hun gekozen burgemeesters liet vermoorden. Zij waren niet altijd tevreden met het kerkelijk bestuur. Toen andere Bonne Villes in 1408 in opstand kwamen tegen de macht van de prinsbisschop, Jean de Baviere, deed Thuin dan ook mee. In 1466 werd Thuin, na de val van Dinant, veroverd en vernield door de troepen van Karel de Stoute. In de 16^e eeuw bleef het vrij rustig en kon de stad zich verder ontwikkelen. In 1654 weerstond de stad de grote belegering door de troepen van de graaf van Duras en koos partij voor de prinsbisschop. Deze, Maximilien Henri de Baviere, beloonde de stad rijkelijk. Zij hoefde onder andere 20 jaar lang geen belastingen aan de prinsbisschop te voldoen.

Lodewijk XIV veroverde de stad in 1675 en bleef tot de vrede van Nijmegen in 1678 de baas. Heden ten dage herinneren slechts weinige monumenten aan het verleden van dit stadje.

De Bonne Ville Tongeren

Over het Luikse Tongeren schrijven kan niet zonder iets te melden over de lange geschiedenis van deze oudste stad van België. Al vóór de komst van de Romeinen waren er in het gebied burchten en verschaningsplaatsen van de toenmalige bevolking gevestigd. Bijzonder is dat dit op een hoogte was. Tongeren ligt namelijk zo'n 100 meter boven de zeespiegel. Een scheidingskam tussen het Maas- en Scheldebekken. Er omheen

dus het lager gelegen Haspengouw met zijn bijzonder vruchtbare gronden. De Romeinen richtten er legerkampen op en beschermden deze met een aarden wal, houten schuttingen en een gracht. Toen de plaatselijke bevolking was onderworpen ontwikkelde het plaatsje zich. Het wegennet, de heerbanen, werd uitgebreid en binnen de stad vormden de wegen een dambordpatroon. Tongeren werd al vroeg een verkeersknooppunt en marktcentrum. De bossen werden massaal gerooid en vervangen door graanakkers. Graan is een importproduct der Romeinen! Er kwam een Romeinse omwalling, een aquaduct om water aan te voeren vanaf de Beukenberg en ook al stenen gebouwen. Herhaaldelijk vielen de Franken ook dit Romeins bolwerk aan en er kwam een 2^e omwalling. In de 4^e eeuw kwam Sint Maternus de streek kerstenen en bouwde er al een kerk. Later werd Servatius de eerste bisschop maar vanaf het vertrek van Servatius naar Maastricht werd de belangrijkheid van de stad steeds minder. In de zogeheten Merovingse tijd degradeerde het stadje tot een landelijk centrum. Daar er ook minder aan landbouw werd gedaan beboste de streek opnieuw. Toen de Karolingers de baas werden volgde een 2^e ontwikkeling en bloei van het stadje. Er werd o.a. een groot monasterium gebouwd, een Romaans kloostercomplex van allure. Bestuurd door een kapittel van 20 kanunniken. In 881 werd het door de Noormannen vernield maar onmiddellijk werd het weer opgebouwd! Deze kerkgemeenschap zou in de Middeleeuwen de belangrijkste rol spelen in het reilen en zeilen van Tongeren. Kerkelijk historisch was Tongeren al Luiks gezind en toen de keizer het gebied Tongeren als kerkelijke immuniteit aan de prins-bisschop van Luik schonk was dat enkel een officiële bevestiging van dat historisch gegeven. Tongeren werd herhaaldelijk aangevallen door de graven van Loon. Toen dit graafschap zelf Luiks bezit werd was dat gedaan. Echter niet de aanvallen van de andere vijanden van de prins-bisschop. Als Luikse Bonne Ville werd de stad bestuurd door twee burgemeesters, vier schepenen en 12 afgevaardigden van de gildes en ambachten. In 1213 vernielde de hertog van Brabant het kloostercomplex nagenoeg volledig. De kanunniken be-

sloten voor de heropbouw een volkomen nieuwe basiliek te bouwen. Dit gebouw in Gotische stijl, gewijd aan de Notre Dame, werd gebouwd vanaf 1240 en was in 1578 gereed! In de 13^e eeuw had Tongeren o.a. een eigen lakenproductie. Ook was er al een schoenindustrie en een varkensmarkt. Er vestigden zich een 10-tal kloosterinstellingen. Ook het Sint Catharina Begijnhof dateert uit die periode. In die tijd kwam er ook een 3^e omwalling.

Tot en met 1650 werd Tongeren herhaaldelijk aangevallen, deels veroverd en weer opgebouwd. In 1677 brandden de Franse troepen de stad plat. Al wat van hout was ging in de vlammen op. Weer volgde wederopbouw, nu in steen. In hun fanatisme zijn de Tongenaren echte Luikenaren die niet van wijken weten. Zij zijn trots op hun stad en hun historie. Toerisme is dan ook een belangrijke bron van inkomsten. In 1985 vierde de stad haar 2000 jarig bestaan. Thans is het een fusiegemeente met ruim 30.000 inwoners. Een bloeiend handels- en dienstencentrum waar ook heel wat Nederlandse Limburgers de weg naar toe weten te vinden.

Bron: Liège et ses Bonnes Villes. Eugene Wahle.

Jean Creuwels

NATUURGEBIEDEN IN ONZE OMGEVING: EIJSDER BEEMDEN (1)

De Eijsder Beemden vormen het meest zuidelijke natuurontwikkelings-terrein langs de Grensmaas. Het gebied strekt zich uit op de Nederlandse Maasoever tussen Eijsden en Oost-Maarland en bestaat uit een aantal elementen.

Ten eerste de Grensmaas zelf die tussen 1965 en 1981 op dit traject geheel gekanaliseerd werd en van een stevige oeverbeschoeiing is voorzien. Ten tweede de kunstmatig aangelegde plassen (grindgaten) die het leefgebied vormen voor allerlei planten en dieren. Langs de rand van de plassen liggen kruidenrijke graslanden en kleine oobossen. Iets verderop, tegen de Trichterweg aan, liggen de hogere gronden met restanten van een hoogstamboomgaard. Het gebied wordt begraaasd door een kudde Konikpaarden en een kudde Galloway runderen. Deze begrazing is extensief met een dier per drie tot vier hectare.

Geschiedenis

De Eijsder Beemden zijn sinds 1994 in ontwikkeling tot natuurgebied. Daarvoor kende het gebied een (letterlijk) bewogen geschiedenis. De Tranchotkaart uit 1820 toont een vlechtende rivier met enkele eilanden of grindbanken

erin. Kort daarop, rond 1860, werden kribben en strekdammen in de Maas aangelegd om verdere meandering te stoppen. Rond 1925 werd de stuw bij Borgharen gebouwd, waardoor de Maas hier een vast, verhoogd stuwpeil kreeg. Delen van de oever verdwenen hierbij onder water. De grootste ingreep moest echter nog komen. Tussen 1965 en 1981 werd de Maas geheel genormaliseerd en vond er grootschalige grindwinning plaats. Daarna vond tussen 1975 en 1980 herinrichting tot recreatiegebied plaats. Vergraven oevers en grindplassen werden opgevuld met waardeloze klei. Ook werden in het centrale deel vier plassen aangelegd. Er werden bomen (vooral Canada-populieren (*Populus X canadensis*) en Witte Abelen (*Populus albus*)) aangeplant en paden aangelegd. Het gebied werd intensief gebruikt door begrazing met vleeskoeien en schapen en door te hooien. Het gebied is wel gevrijwaard gebleven van bemesting. Destijds lagen op de hoge gronden boomgaarden, weilanden en kleine akkers die wel bemest werden.

Tussen 1994 en 1995 werd het huidige natuurreservaat gerealiseerd op initiatief van Stichting Ark in samenwerking met Provincie Limburg, Rijkswaterstaat, Gemeente Eijsden en Stichting het Limburgs Landschap.

Flora

Door de natuurontwikkeling is het gebied op floragebied er flink op vooruit gegaan. Vóór de natuurontwikkeling groeiden er circa 30 bijzondere soorten (waarvan 9 van de Rode lijst), in 2008 stonden er 53 bijzondere planten waarvan 18 met een Rode lijst status.

De ruige vegetatie telt veel hoog opgaande kruiden. Opvallend is dat veel planten zich tegen vraat van Konikpaarden en Gallowayrunderen gewapend hebben. Zo zijn er stekelige soorten als Grote Kaardebol (*Dipsacus fullonum*) met lichtpaarse bloemen, Kleine Kaardebol (*Dipsacus pillosa*) met witte bloemen, Langstekelige Distel (*Cirsium acanthoides*), Dauwbraam (*Rubus caesius*) en Grote Brandnetel (*Urtica dioica*). Andere planten beschermen zich door een aparte smaak, zoals Wilde Marjolein (*Origanum vulgare*) en Watermunt (*Mentha aquatica*), beide met vuilroze bloemen, Witte Munt (*Mentha suaveolens*) en Boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*) met gele buisbloemen. Nog andere, zoals Gevlekte Scheerling (*Conium maculatum*) en Heksenmelk (*Euphorbia esula*), zijn zwaar giftig. Ertussen vinden Harig Wilgenroosje (*Epilobium hirsutum*), Smalle Aster (*Aster lanceolatus*), Zomerfijnstraal (*Erigeron annuus*), Pijlkruidkers (*Lepidium campestre*) en Koninginnenkruid (*Eupatoria cannabinum*) beschutting. Er is opslag van Essen (*Fraxinus excelsior*) en Wilde Appel (*Malus sylvestris*).

Water- en oeverplanten

In een brede groene band langs de oever groeit veel Pijlkruid (*Sagittaria sagittifolia*) met ertussen Gele Plomp (*Nuphar lutea*). Langs de Maas groeit Riet

(Phragmites australis), Bosbies (Scirpus sylvaticus), Waterzuring (Rumex hydrolapathum), Poelruit (Thalictrum flavum) en Gele Lis (Iris pseudacorus). In de nazomer bloeien ➡ Aardperen (Helianthus tuberosus) wier dikke ondergrondse knollen door de Amerikaanse Indianen gegeten werden. Op Grote Brandnetel (Urtica dioica) parasiteert Groot Warkruid (Cuscuta europaea), een wortelloze parasiet die al zijn voedsel uit zijn gastheer betreft.

Stroomdalplanten.

Op armere, zandige plekken groeien stroomdalsoorten als Rode Ogentroost (Odontites vernus ssp. serotinus), Borstelkrans (Satureja vulgaris), Kruisbladwalstro (Cruciata laevipes), IJzerhard (Verbena officinalis), Stinkende Ballote (Ballota nigra), Moeslook (Allium oloraceum), Wilde Marjolein (Origanum vulgare), Gewone Agrimonie (Agrimonia eupatoria) en Gulden Sleutelbloem (Primula veris). Naast Harige Ratelaar (Rhinanthus alectorolophus) groeit er ook Kleine Ratelaar (Rhinanthus minor). Deze contrasteren mooi met de blauwe kleur van Slangenkruid (Echium vulgare). In een lagere vegetatie staat het roze bloeiende Zeepkruid (Sapponaria officinalis), Ruige Zegge (Carex hirta), Echt Bitterkruid (Picris hieracioides) en de geel bloeiende Heelblaadjes (Pulicaria dysenterica). De geel bloeiende Maasraket (Sisymbrium austriacum ssp. chrysanthum) is afkomstig uit de Pyreneeën. In vochtige graslanden groeit Aardbeiklaver (Trifolium fragiferum).

Ooibossen

Er zijn ooibossen met Boswilg (Salix caprea), Schietwilg (Salix alba), Rode Kornoelje (Cornus sanguineum), Gewone Vlier (Sambucus nigra) en Gelderse Roos (Viburnum opulus). Een typische klimplant is Hop (Humulus lupulus). In de ondergroei groeien Grote Brandnetels en Hondsdraf (Glechoma hederifolia). Hoewel de paars-roze bloemen er mooi uitzien en heerlijk geuren, is de Reuzenbalsemien (Impatiens glandulifera) een ongewenste vreemdeling. Meer bijzondere soorten van oudere ooibossen zijn Boszegge (Carex sylvatica), Groot Heksenkruid (Circea lutetiana), Ruig Klokje (Campanula trachelium), Slangenlook (Allium scorodoprasum) en Groot Glaskruid (Parietaria officinalis). Boskortsteel (Brachypodium sylvaticum) is een kenmerkend gras in ooibossen. Ook Grote Keverorchis (Neottia ovata) is inmiddels opgedoken. De wilgenbossen zijn ontstaan uit grienden waarin wilgentenen gesneden werden die nodig waren voor het vlechten van boodschappen-, naai-, was- en kersenmandjes.

Olaf Op den Kamp, Kerkrade

www.eifelnatur.de

HET BESTUUR

Voorzitter:	Vacature	
Secretaris:	Jacques Piters Vogelzang 15 6245 BS Eijsden	tel. 409 23 65
Penningmeester:	Jean Creuwels Cuyleborg 65 ^e 6228 BE Maastricht	tel. 361 61 95
Vicevoorzitter	Maarten vd. Sande JP Sweelinckstraat 56 6245 GW Eijsden	tel. 409 48 61
Lid	Suzanne van de Wiel Reijershaag 77 6228 HB Maastricht	tel. 361 17 18
Verenigingslokaal:	"De Dassenburcht" Breusterstraat 27 (Souterrain, achter voormalig Gemeentehuis) Eijsden (Treffersteeg)	

Werkgroepcoördinatoren/Contactpersonen:

Daslicht/Venel	Jean Creuwels	361 61 95
"De Woelratten"	Maarten vd. Sande	409 48 61
Lezingen	Jean Creuwels	361 61 95
Vogels	Frans Dassen (a.i.)	409 12 83
Wandelingen	vacature	
Korte wandelingen	An van Santen	409 46 72
Flora groep	Tineke de Jong	352 11 09
Gebouw	R Vranken/L Frambach	409 16 06
Redactie Mededelingenblad	Peter De Bie	409 46 77

Kosten Lidmaatschap € 11,50 per persoon per jaar

Betalingen aan IVN-Eijsden:

Giro rekening: 92 70 56 Onder vermelding van reden betaling.

Disclaimer:

De redactie wijst er nadrukkelijk op dat zij niet aansprakelijk is voor inhoud of strekking van niet-redactionele bijdragen. Met toezending van een artikel draagt de auteur uitdrukkelijk de rechten over aan de redactie. Indien nodig kan door redigeren de toegezonden bijdrage –bij voorkeur i.o.m. de auteur- worden aangepast c.q. ingekort. De redactie behoudt zich uitdrukkelijk het recht voor om artikelen zonder opgaaf van redenen te weigeren.

Verschijningsdata en sluitingstermijn:

Verschijningsdata zijn:

half maart, half juni, half sept. en half dec.

De inzendtermijn voor kopij sluit op resp.

5 maart, 5 juni, 5 september en 5 december.

Kopij bij voorkeur aanleveren per e-mail:

de.wissel.ivn-eijsden@home.nl .